

2008 YILINDA TÜRKİYE'DE VERGİ POLİTİKASI

Murat AYDIN*

Giriş

Bir ülkede demokrasi, hukuk ve sosyal devletin varlığı için kaçınılmaz olan vergilendirme yetkisi ve bunun uygulamaya yansımaları olan vergi politikası; belli ekonomik, mali ve sosyal amaçları gerçekleştirmeyi kendisine hedef alır. Hedeflerini de vergi alarak ya da almayarak gerçekleştirir. Ancak ekonomik, sosyal, kültürel, v.b. birçok koşulun sürekli değişimi, vergi politikasının da -günceli yakalaması ve amaçlarından uzaklaşmaması için- sürekli düzenlenmesini zorunlu kılar. Türkiye'de 2008 yılında vergi politikası adına yapılan düzenlemeler ile başarmak istenen de budur.

Bu çerçevede çalışmanın amacı, 2008 yılı için literatür taraması yaparak -ve verilere doğru ulaşıldığı kabul edilerek- vergi kanunlarında yapılan düzenlemelerle, vergi politikasının 2008 yılı için belirlenen amaçlarına ne ölçüde ulaşıp ulaşmadığını ortaya koymaktır.

Vergi Politikası Neyi Hedefler?

Bir devletin, ülkesi üzerinde, egemenliğine dayanarak vergi alma konusunda sahip olduğu hukuki ve fiili gücü, o ülkenin vergilendirme yetkisini verir.¹ Bu yetki, her ülkenin kendi çıkarlarına hizmet edecek şekilde, uygun vergi politikalarının uygulanması ile gerçekleştirilir. Bu yüzden vergi politikası, her ülkenin ulaşmak istediği hedeflerine ulaşmasında; vergi mükelleflerinin özelliklerini, niteliklerini, ödeme güçlerini esas alıp buna modern uygulamaları da dâhil ederek, verginin nasıl yapılandırılması gerektiği sorununa cevap arar.²

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF, Maliye Bölümü.

1 Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan, Vergi Hukuku, 15. Bası, Ankara: Turhankitabevi, Ocak 2008, s. 33.

2 Abdurahman Akdoğan, "Vergilendirme Politikası, Gelir ve İkame Etkileri Açısından İzlenebilecek Gelir Vergisi Politikasının Değerlendirilmesi", Gazi Üniversitesi İİBF. Dergisi, 2/99, s. 103.

Vergi politikası bu soruna cevap ararken ülkelerin; ekonomik, sosyal, kültürel, vb. birçok değişkenini bir araya getirerek, belli ekonomik, mali ve sosyal amaçları gerçekleştirmeye çalışır. Vergi politikasının bu çerçevede amacı; kamu harcamalarının finansmanını gerçekleştirmek, gelir dağılımında eşitsizlik varsa bunu azaltmak ve/veya gidermek, ödemeler dengesinin açığını kapatmaya çalışmak, ekonomik kalkınmayı sağlamak ve bölgesel eşitsizliği azaltarak belli sektör ve bölgelerin teşvik edilmesini sağlamaktır.³ Vergi politikası amaçlarını gerçekleştirirken vergileme ilkeleri olan; eşitlik, belirlilik (kesinlik), uygunluk, iktisadilik, adalet, v.b. birçok ilkeyi hesaba katar. Zaten modern ve etkin bir vergi politikası; makul bir vergi yükü, geniş bir vergi tabanı, etkin bir gelir idaresi ile sade ve anlaşılır bir vergi mevzuatının varlığını da gerektirir.⁴

Vergi politikası, hükümetlerin amaçlarına ulaşmasına hizmet ederken, vergi mükelleflerinin; gelirleri, servetleri ve harcamalarına müdahalede de bulunur. Bu müdahale, vergi alarak ya da almayarak (vergi harcaması ile) gerçekleştirilir. Vergi almak ya da vergi harcaması yapmak, vergi yasaları ilk çıkarılırken gerçekleştirilebileceği gibi sonraki süreçte ekonomik, sosyal, kültürel birçok faktördeki değişimin bir sonucu olarak vergi kanunlarının yeniden düzenlenmesi şeklinde de olabilmektedir.

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de bu sebeple her yıl vergiler ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemeler ile vergi oranlarının artırılması/azaltılması, yeni vergilerin konulması/kaldırılması ya da vergi kanunlarında yer alan maktu had ve tutarların her yıl yeniden düzenlenmesi gerçekleştirilebilmektedir.

2008 yılında Türkiye’de vergi politikasında yer alan düzenlemelere değinmeden önce Türkiye ekonomisinde yaşanan gelişmelere bakmak ve buna dayanarak vergi politikası adına yapılan düzenlemelerin yerinde olup olmadığını tartışmak gerekir.

Türkiye Ekonomisine Kısa Bir Bakış

2007 başında ABD, Avro alanı ve Japonya ile ilgili bazı makro ekonomik göstergeler olumlu seyretmesine rağmen, yıl sonuna doğru ABD ekonomisinin resesyona girebileceği yönünde beklentiler (özellikle ABD’de artan enflasyon bas-

3 Ekonomist Online Sözlük, "Vergi Politikası" <http://www.ekonomist.com.tr/apps/dictionary.-app/dictionary.php/es.dict/vergi politikası>, (Erişim Tarihi: 07.07.2009).

4 Kemal Unakıtan, "Bakan Sunuşu", Gelir İdaresi Başkanlığı Faaliyet Raporu 2008, Ankara, 2009, s.1.

kısının, takiben gelen faiz artırımları neticesinde ödeme sorunlarına neden olması, konut kredilerinde yaşanan kaygılar, bu piyasalarda faaliyet göstermekte olan kredi kuruluşları ile ipotekli ev bağlantılı türev piyasası araçlara yatırım yapan mali kuruluşların -yatırım bankaları, hedge fonları, vb.- arka arkaya büyük zararlar açıklaması),⁵ Çin’de hükümetin borsalarda elde edilen sermaye kazançlarını vergilendireceği yolunda söylentiler ve Japonya Merkez Bankası’nın faiz artırımının ardından Yen’in değer kazanmaya başlaması ile birlikte 27 Şubat 2008 tarihinden itibaren, borsalarda yüksek düzeyli kayıplar yaşanmaya başlanmış,⁶ 2008 yılının ilerleyen dönemlerinde ise bu durum küresel boyutta bir krize dönüşmüştür.

ABD’de finans piyasalarında başlayan finansal kriz, dünyada 2008 yılının son çeyreğinde hızla reel sektörü de etkisi altına alarak ekonomik krize dönüşmüştür. Küresel ekonomik kriz, gelişmekte olan ülkeler ile yükselen piyasa ekonomilerini daha fazla etkilemektedir. Çünkü gelişmekte olan ülkeler 2003–2008 yılları arasında ihracat ve büyümenin finansmanında gelişmiş ülkelerle bağımlılık ilişkisi içine girmiş, borçlanmaları hız kazanmış ve tedarikçi ülkelere bağımlılıkları artmıştır. Finans ve reel sektörde yaşanan kriz, bir yandan gelişmekte olan ülkeler ile yükselen piyasa ekonomilerinin finansman kaynaklarının azalmasına, diğer yandan da ihracat piyasalarının daralarak üretim ve istihdam kayıplarının yaşanmasına sebep olmuştur.⁷

Dünya’da yaşanan küresel ekonomik kriz, Türkiye ekonomisine de olumsuz yansımıştır. Türkiye ekonomisinin 2007-2008 yıllarına ilişkin makro ekonomik göstergeleri Tablo 1’de bu durumu doğrular niteliktedir.

Tablo 1’de de görüldüğü gibi 2008 yılında büyüme oranındaki düşüş, işsizlik rakamlarındaki artış, cari açığın artması, dış ticarete yaşanan birtakım olumsuz gelişmeler Türkiye ekonomisinin 2007 yılına göre kötüye gittiğini ve dünyada yaşanmakta olan ekonomik krizin Türkiye’yi de etkisi altına aldığını göstermektedir. Ekonomik krizin etkilerinin 2009 yılında daha da büyük olması beklenmektedir.

5 Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), “2009 Türkiye Ekonomisi, Yeni Kriz Yeni Dersler”, İstanbul: MÜSİAD Araştırma Raporları, Haziran 2009, s. 19.

6 Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), “2008 Türkiye Ekonomisi, Demokrasi ve İstikrar İçinde Kalkınma”, İstanbul: MÜSİAD Araştırma Raporları, Temmuz 2008, s. 59-60.

7 MÜSİAD, 2009 Türkiye... s. 20.

Tablo 1: Türkiye’de Başlıca Makro Ekonomik Göstergeler

	1997	1998
I. Milli Gelir ve Büyüme		
GSYH (Milyar TL)	856,3	950,1
GSYH (Milyar Dolar)	658,7	741,8
Kişi Başına Gelir (\$)	9.300	10.436
Büyüme Oranı (%)	4.5	1.1
İşsizlik Oranı (%)	10.6	13.6
II. Kamu Maliyesi		
KKBG / GSYH (%)	-0.1	-1.0
FDF / GSYH (%)	3.5	1.8
Bütçe Açığı / GSYH (%)	-1.6	-1.8
AB Tanımlı Borç Stoku / GSYH(%)	38.8	39.5
Net Kamu Borç Stoku / GSYH (%)	29.1	28.6
Toplam Dış Borç / GSYH (%)	38.4	37.3
Özel Sektör Dış Borcu / GSYH (%)	24.6	25.0
III. Faiz Göstergeleri		
İç Borç Faizi (Bileşik) (%)	16.5	17.0
İç Borç Reel Faizi (%)	9.8	7.8
Faiz Harcamaları / Vergi Gelirleri (%)	31.9	30.1
Faiz Harcamaları / GSYH (%)	5.8	5.3
IV. Ödemeler Dengesi		
Cari Açık (Milyar \$)	-38.2	-41.7
Dış Ticaret Açığı (Milyar \$)	-63.0	-71.0
Cari Açık / GSYH (%)	-5.8	-5.5
V. Fiyat İstikrarı		
Enflasyon (TÜFE, %, Yıl Sonu)	8.39	10.6
ÜFE	6.31	12.72

Kaynak: Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), **2009 Türkiye Ekonomisi, Yeni Kriz Yeni Dersler**, İstanbul: MÜSİAD Araştırma Raporları, Haziran 2009, s. 16.

2008 Yılında Vergi Kanunlarında Yapılan Değişiklikler

Sekizinci Kalkınma Planı’nda maliye politikasının temel amacının, sürdürülebilir bir büyüme ortamının oluşturulmasına katkıda bulunmak, enflasyonla mücadeleyi desteklemek ve kamunun borç stokunu öngörülebilir seviyelere indirmek

için yeterli düzeyde faiz dışı fazla vermek olduğu belirtilmiştir. 2007–2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde de maliye politikasının amacının benzer olduğu anlaşılmaktadır.

31.08.2007 tarihinde kurulan II. Erdoğan Hükümetinde ise maliye politikasının aracı olan vergi politikasının temel amacının; ekonomide kayıtdışılığın azaltılması, rekabet gücünün artırılması, daha basit, adil ve geniş tabanlı bir vergi sistemi oluşturulması olduğu belirtilmiştir.⁸ 2009 yılında Maliye Bakanı Kemal Unakıtan ise Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 2008 faaliyet raporunda –benzer biçimde– vergi politikasının temel amacının; büyüme ve istihdam politikalarını destekleyici, kayıtdışı ekonomiyi azaltıcı ve aynı zamanda makroekonomik politikalara uyumlu, etkin ve basit bir vergilendirme sistemi oluşturulması olduğunu ifade etmiştir.⁹ Kalkınma planları ve hükümet programlarında genelde maliye politikasına özelde ise vergi politikasına yüklenen amaçlar;

- Kayıtdışılığın azaltılması,
- Ekonomik büyümenin sağlanması,
- İstihdam politikasının desteklenmesi,
- Rekabet gücünün artırılması,
- Vergi sisteminin daha basit ve etkin olması,
- Vergi sisteminin adil ve geniş tabanlı olması,

şeklinde sıralanmıştır. Vergi politikasına yüklenen tüm bu amaçlar doğrultusunda 2008 yılının bir değerlendirmesini yapmak gerekirse, 2008 yılında, 2007 yılı ve öncesinde olduğu gibi yine vergi kanunlarında değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler bazı maddelerin kaldırılması, yeni maddelerin konulması veya vergi oranlarının azaltılması ya da artırılması şeklinde olmuştur. Bu kapsamda Gelir Vergisi Kanunu (GVK), Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), Özel Tüketim Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK), Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, v.b. birçok kanunda düzenlemeler yapılmıştır.

2008 yılında GVK'de göze çarpan en önemli değişiklikler; konut ve işyeri kira gelirlerinde beyan sınırı ve istisnalar da dâhil olmak üzere çok sayıdaki maktu had ve tutarların yeniden düzenlenmesi, bu kapsamda gelir vergisi tarifesinde yer alan maktu hadlerin değiştirilmesi, asgari geçim indirimi uygulamasına ilk kez

8 Fazıl Aydın, Hükümet Programları ve Kalkınma Planlarında Maliye Politikası, Ankara: Gelirler Kontrolörleri Derneği, 2009, s.154.

9 Kemal Unakıtan, "2009-2011 Performans Programı", Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No 73, Ankara, Kasım 2008, s. 1.

geçilmesi, sporcuların ücretlerinin tevkif yoluyla vergilendirilmesi süresinin 2017 yılına kadar uzatılması gibi düzenlemelerdir.

2008 yılında, 193 sayılı GVK'nin 21, 23/8, 31, 47, 48, mükerrer 80, 82, 86 ve 103. maddelerinde yer alan maktu had ve tutarlar, 2007 yılı için tespit edilen %7,2' yeniden değerlendirme oranında arttırılarak, 2008 yılı maktu had ve tutarları tespit edilmiştir.¹⁰

2008 yılında yapılan düzenleme sonucunda gelir vergisi tarifesi madde 103'de yer alan maktu hadler ifade edildiği gibi yeniden değerlendirme oranında artmıştır. 2008 yılı gelir vergisi tarifesi aşağıdaki gibidir.

Gelir Vergisi Tarifesi Madde 103 (2008 Yılı İçin)	
7.800 Yeni Türk Lirasına kadar	%15
19.800 Yeni Türk Lirasının 7.800 YTL'si için 1.170 YTL, fazlası	%20
44.700 Yeni Türk Lirasının 19.800 YTL'si için 3.570 YTL, fazlası	%27
44.700 Yeni Türk Lirasından fazlasının 44.700 YTL'si için 10.293 YTL, fazlası	%35

1980 yılından beri uygulamada olan ve GVK madde 31'de yer alan sakatlık indirimi tutarı da 28 Aralık 2007, Sayı: 26740, Gelir Vergisi Genel Tebliği Seri No: 266 ile düzenlenerek yeniden değerlendirme oranında arttırılmıştır. 2007-2008 yılı için sakatlık indirimi tutarları aşağıdaki gibidir.

Sakatlık İndirimi Oranları		Sakatlık İndirim Tutarı YTL	
Sakatlık Derecesi	Çalışma Gücü Kaybı (%)	2007	2008
Birinci derecede	80 ve fazlası	570	600
İkinci derecede	60-79	280	300
Üçüncü derecede	40-59	140	150

2008 yılında, GVK'de yapılan en önemli değişikliklerden birisi; ücretlerde 2008 öncesi "vergi iadesi" başlığı altında düzenlenen uygulamanın kaldırılarak, yerine "asgari geçim indirimi" uygulamasının getirilmesi olmuştur.

"Asgari geçim indirim; Ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için %50, çalışmayan ve herhangi bir

* 2007 yılı için yeniden değerlendirme oranı %7,2 olarak tespit edilmiş, TC. Maliye Bakanlığı, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği Sıra No: 377, 17 Kasım 2007 tarih, 26703 sayılı RG, ile ilan edilmiştir.

10 T.C. Maliye Bakanlığı, Gelir Vergisi Genel Tebliği Seri No: 266, 28 Aralık 2007 tarih, 26740 sayılı Resmi Gazete.

geliri olmayan eşi için %10, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk iki çocuk için %7,5 diğer çocuklar için %5 olarak tespit edilmiştir. Asgari geçim indirimi bu fıkraya göre belirlenen tutar ile 103. maddedeki gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanacağı ifade edilmiştir.¹¹

Asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri ancak gerçek usulde vergilendirilecekler yararlanacak olup, 2008 yılı için uygulaması Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2: Asgari Geçim İndirim (2008)

Brüt Asgari Ücret (16 Yaşından Büyük İşçiler İçin)	Oran (%)	Matrah	GVK md 103 (İlk dilim %15)	Hak Edilen Tutar
608,40	50	304,2	45,63 YTL	Kendisi İçin
608,40	10	60,84	9,126 YTL	Eşi İçin
608,40	7,5	45,63	6,845 YTL	İlk İki Çocuktan Biri İçin
608,40	5	30,42	4,56 YTL	Üçüncü çocuk veya diğerleri için

Asgari geçim indirimi tutarı, tüm ücretliler için aynı tutarda uygulanacak olup, bu da vergi iadesi ile kıyaslandığında ücreti yüksek olanlar için bir kayıp niteliği taşımaktadır. Çünkü Şükrü Kızılot yapmış olduğu hesaplamada; örneğin, bekâr ücretlide 545 YTL, eşi çalışmayan evlide 709 YTL, bir çocukluda 845 YTL'nin üzerinde aylık geliri olan ücretlilerin asgari geçim indiriminden olumsuz olarak etkileneceğini, asgari geçim indirimi uygulamasının bunların aleyhine olacağını ifade etmiştir.¹² Kızılot'un ifade etmiş olduğu ücretlerin Türkiye gerçeğinde çok da yüksek olmadığı düşünülürse, bu uygulamanın çok anlamlı olmadığı görülecektir. Ayrıca asgari geçim indiriminin getirilmesi ile birlikte vergi iadesi uygulamasının kalkması, beraberinde KDV gelirlerinde kayıplara neden olacaktır. 2007 yılında KDV tahsilâtı, toplam vergi gelirleri içerisinde %32,4 iken, bu oranın 2008 yılında %31,6'ya düşmesi bu durumu kısmen doğrular niteliktedir.

Asgari geçim indiriminde "Ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının" esas alınması da asgari geçim indiriminin yıllar itibariyle aşınmasına neden olacaktır.

11 T.C. Maliye Bakanlığı, Gelir Vergisi Genel Tebliği Seri No: 265, 04 Aralık 2007 tarih 26720 sayılı Resmi Gazete.

12 Şükrü Kızılot, "Asgari Ücret, Kime Ne Getiriyor Ne Götürüyor", Hürriyet, 29.12.2007. (Erişim Tarihi: 07.07.2009).

2008 yılı içinde 193 sayılı GVK'de yapılan bir diğer değişiklik de sporcuların ücretlerinin tevkif yoluyla vergilendirilmesi uygulamasının süresinin uzatılması olmuştur.¹³ Yapılan düzenlemeyle sporculara yapılan ücret ödemelerine ilişkin gelir vergisi oranları mali güce göre değil de lig usulüne tabi olan ve olmayan spor dallarına göre yapılmıştır. Bu uygulama sporcunun ligdeki konumuna göre vergi ödemesini öngörmekte ve vergi politikasının temel amaçlarında yer alan vergi adaleti ilkesi ve mali güce göre vergilendirme kavramlarına ters düşmektedir. 31.12.2017 tarihine kadar sporculara yapılan ücret ve ücret sayılan ödemeler üzerinden alınacak olan vergiler aşağıdaki gibidir.

Sporculara Yapılan Ücret Ödemelerinin Vergilendirmesi*

A. Lig usulüne tabi spor dallarında:

a. En üst ligdekiler için	%15
b. En üst altı ligdekiler için	%10
c. Diğer ligdekiler için	%5

B. Lig usulüne tabi olmayan spor dallarındaki sporculara yapılan ödemeler ile milli sporculara uluslararası müsabakalara katılmaları karşılığında yapılan ödemeler %5 oranları dikkate alınarak 01.07.2008 tarihinden itibaren gelir vergisi tevkifatı yapılmaktadır.

GVK dışında KVK'de de 2008 yılında değişiklikler yapılmıştır. Maliye Bakanlığı, 22.04.2008 tarihli, 26855 Sayılı, 2 Seri No'lu tebliği ile 1 Seri No'lu kurumlar vergisi genel tebliğinde belirtilen ilgili bölümlerde değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklik ile yapı kooperatiflerinin muafiyetinde özel şartları, muallâk hasar ve tazminat karşılıklarını, kazanılmamış prim karşılıklarını, deprem hasar karşılıklarını, Ar-Ge indirimlerini, bazı ürünlere ait ilan ve reklam giderleri ile fonların ve yatırım ortaklarının gelirleri üzerinden ödenen vergilerin mahsubu başlıklarını yeniden düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemede 5520 sayılı KVK'nin 10. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan Ar-Ge müessesesi yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca 5746 sayılı Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 35. maddesiyle, araştırma ve geliştirme harcamaları üzerinden hesaplanacak Ar-Ge indirimi oranı %40'tan %100'e çıkarılmış ve 01.04.2008 tarihinde itibaren de yürürlüğe konulmuştur.

13 Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunu ve Bazı Kanunlarda değişiklik Yapan 5766 Sayılı Kanun, Resmi Gazetenin 06.06.2008 gün ve 26898 mükerrer sayısında yayımlanmıştır.

* T.C. Maliye Bakanlığı, Gelir Vergisi Genel Tebliği Seri No: 267, 24 Haziran 2008 tarihli RG. 5766 sayılı Kanunla, GVK'ye eklenen geçici 72. madde.

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği Seri No: 2’de ayrıca bazı ürünlere ait ilan ve reklam giderleri başlığı altında, GVK’nin 41.maddesinin 1. fıkrasının 7 numaralı bendinde belirtilen ilan ve reklam giderlerinin gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak alınmayacağı hükme bağlanmış ve Kanunun yayın tarihinden 4 ay sonra yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Bu düzenlemeye dayanarak 15.05.2008 tarihinden itibaren her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderlerinin hiçbir şekilde ticari kazancın ve kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınmayacağı düzenlenmiştir.

Bir diğer düzenleme de 18 Kasım 2007 tarihinde 26704 sayılı Resmi Gazete (RG) ile 5520 sayılı KVK’nin 13. maddesi ile “Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının” yeniden düzenlenmesi olmuştur. Ayrıca 6 Aralık 2007 tarih ve 26722 sayılı RG’de; ilişkili kişilerle mal ve hizmet alımı ya da satımında bulunan gerçek kişi ve kurumların gelirlerinin tam ve doğru olarak beyan edilmesini sağlamak ve transfer fiyatlandırması yoluyla vergi matrahının aşındırılmasına engel olmak amacıyla Bakanlar Kurulundan 27 Kasım 2007 tarih ve 2007/12888 sayılı “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Kararı” yayınlanmıştır.

KVK’nin dışında KDV’de de 2008 yılında bazı düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemeler ile KDV’de bazı mal ve hizmetlerde, vergi oranları indirilirken bazıları da artırılmıştır. Özellikle finansal kiralama şirketleri ve sakatlar için imal edilen araçlara ilişkin yapılan düzenlemede KDV oranları, finansal kiralama ve sakatların aleyhine değiştirilmiştir. Çünkü 30 Aralık 2007 tarihinde 26742 sayılı RG’de yayınlanan 2007/13033 sayılı BKK ile mal ve hizmet teslimlerinde uygulanmakta olan KDV oranlarında artış yapılmış ve bu düzenleme 31.12.2007 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Yapılan düzenleme ile;¹⁴

- Finansal kiralama işlemlerinde %1 ve %8 olarak uygulanmakta olan KDV oranlarının finansal kiralama sözleşmelerinde, finansal kiralama işlemine konu mal ve hizmetin tabi olduğu oran üzerinden tabi olacağı belirtilmiş, yapılan bu düzenleme ile finansal kiralama işlemlerinde KDV oranları arttırılmıştır.
- Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki motorsuz bisikletler ve diğer motorsuz tekerlekli taşıtların (sepetli olsun olmasın) münhasıran sakatlar için imal edilmiş olanları ile engelliler için tekerlekli koltuklar ve diğer taşıtların

14 Mustafa Bahadır Atış, “2008 Yılında Uygulanacak Olan Güncel Katma Değer Vergisi Oranları” 03.01.2008, http://www.muhasabenet.net/2008_guncel%20kdv%20oranlari.html , (Erişim Tarihi: 07.07.2009).

(motoru veya hareket ettirici başka bir tertibatı olsun olmasın) KDV oranını da %1'den %18'e arttırılmıştır.

- Bunların dışında yapılan düzenleme ile birçok mal ve hizmetlerin tesliminde de KDV oranları arttırılmıştır.

GVK, KVK ve KDV'de olduğu gibi Harçlar Kanunu, Damga Vergisi, Veraset ve İntikal Vergisi, Belediye Gelirleri, Motorlu Taşıtlar Vergisi, Özel İletişim Vergisi, Vergi Usul Kanunu, Değerli Kağıtlar, Emlak Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi, Harçlar ve Vergi cezaları ile İdari para cezaları da dâhil olmak üzere yapılan birçok düzenleme ile bu kanunlarda yer alan maktu had ve tutarlar değiştirilmiştir.

Maliye Bakanlığı, 26 Aralık 2007, Sayı 26738'de Harçlar Kanunu Genel Tebliği Seri No: 55, Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği Seri No: 50, Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği Seri No: 34, Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu Genel Tebliği Seri No: 29, Özel İletişim Vergisi Kanunu Genel Tebliği Seri No: 3, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu Genel Tebliği Seri No: 39, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği Seri No: 378 ile bu kanunlara bağlı tarifelerde yer alan maktu had ve tutarların asgari ve azami miktarlarını belirleyen hadleri ile 01.01.2008 tarihinden geçerli olmak üzere 2007 yılı için belirlenen yeniden değerlendirme oranını da arttırmıştır.

Maliye Bakanlığı, 28 Aralık 2007 tarihinde, 26740 Sayılı Değerli Kâğıtlar Kanunu Genel Tebliği Seri No: 2007/1 ile 210 sayılı Kanuna ekli ve 5281 sayılı Kanunla değişik Değerli Kâğıtlar Tablosunda yer alan değerli kâğıtların bedelleri, 1.1.2008 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere aşağıdaki gibi tespit etmiştir.

Değerli Kâğıdın Cinsi	(Bedel YTL)
1 - Noter kâğıtları:	
a) Noter kâğıdı	2,90
b) Beyanname	5,80
c) Protesto, vekâletname, re'sen senet	2,90
2 - (Mülga: 30/12/2004-5281/14. md)	
3 - Pasaportlar	81,0
4 - Yabancılar için ikamet tezkereleri	81,0
5 - (Mülga: 30/12/2004-5281/14. md)	
6 - Nüfus cüzdanları	3,00
7 - Aile cüzdanları	28,00
8 - (Mülga: 30/12/2004-5281/14. md)	
9 - Sürücü belgeleri	35,00
10 - Sürücü çalışma belgeleri (karneleri)	35,00
11 - Motorlu araç trafik belgesi	35,00
12 - Motorlu araç tescil belgesi	28,00
13 - İş makinesi tescil belgesi	28,00
14 - Banka çekleri (Her bir çek yaprağı)	1,80

24.01.2008 tarihli 26766 sayılı RG'de yayımlanan 2008/13061 sayılı, 13.02.2008 tarihli 26786 sayılı RG'de yayımlanan 2008/13210 sayılı, 20.06.2008 tarihli 26912 sayılı RG'de yayımlanan 2008/13762 sayılı ve 02.07.2008 tarihli 26924 sayılı RG'de yayımlanan 2008/13835 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları ile Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli listelerde yer alan özel tüketim vergisi tutarları tekrar düzenlenmiştir.

2008 yılı içinde yapılan bir başka düzenleme ise ekonomik krizinin etkilerinin giderilmesine yönelik olmuştur. 22 Kasım 2008 tarih ve 27062 sayılı RG'de yayımlanan 5811 sayılı "Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun" çıkarılmıştır. 5811 sayılı Kanun ile gerçek ve tüzel kişilere ait olup yurt dışında bulunan para, döviz, altın, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının ekonomiye kazandırılması ve taşınmazlarının kayda alınması ile yurt içinde bulunan ancak işletmelerin özkaynakları içinde bulunmayan bu türden varlıkların işletmelere sermaye olarak konulması sağlanarak işletmelerin sermaye yapılarının ekonomik kriz ortamında güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Bunu sağlamak için de söz konusu kıymetlerin bankalar, aracı kurumlar ya da vergi dairelerine bildirilmesi ve cüzi bir oranda vergi ödenmesi suretiyle kayda alınması ile bu işlemler hakkında inceleme ve soruşturma yapılmamasının yolu yasal olarak güvence altına alınmıştır.

2008 yılında yapılan detaylı düzenlemeler için, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 2008 faaliyet raporunda, sunulan hizmetler başlığı altında yer alan mevzuat kısmına bakılabilir. 2008 yılında vergi dışında planlama, etkinlik gibi çok çeşitli faaliyetlerde de bulunulmuştur. Bu kapsamda;

- Kayıtdışı ile mücadele için strateji eylem planı Gelir İdaresi Başkanlığı koordinatörlüğünde 10 kamu kurum ve kuruluşu ile ortaklaşa hazırlanmış ve 1 Temmuz 2008 itibarıyla planlanan faaliyetler yürürlüğe konulmuştur.¹⁵ 05.02.2009 tarih ve 27132 sayılı RG'de 2009/3 Başbakanlık Genelgesi olarak "Kayıt Dışı ile Mücadele Stratejisi Eylem Planı 2008-2010" yayımlanmıştır.
- Mükelleflerin ihtiyaç duydukları bilgiye kısa sürede ve doğru olarak telefonla ulaşmalarını sağlamak amacıyla Türkiye genelinde kademeli Vergi İletişim Merkezi (VİMER) açılması, 2007 yılında planlanarak 1 Mart 2008 tarihi itibarıyla tamamlanması öngörülmüştür. Bu uygulamaların sayısını arttırmak mümkündür.

¹⁵ Mehmet Kilçi, "Üst Yönetici Konuşması", Gelir İdaresi Başkanlığı 2008 Faaliyet Raporu, Ankara, 2009, s. II.

2008 yılında vergi kanunlarında yapılan değişikliklerin vergilere nasıl yansıtıldığına ilişkin istatistikî bilgiler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Vergilere İlişkin 2008 Yılı İstatistikleri

Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilâtının Yüzde Dağılımı (2006-2008)									
Yıllar	Vergi Gelirleri (1000 TL)	(%)	Dolaysız Vergiler (1000 TL)	(%)	Dolaylı Vergiler (1000 TL)	(%)			
2006	151.271.701.000	100	47.334.572.000	31	103.937.129.000	69			
2007	171.098.466.000	100	57.473.256.000	34	113.625.210.000	66			
2008	189.966.082.000	100	67.239.305.000	35	122.726.777.000	65			
Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergisinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçindeki Payı (2006-2008) (Bin YTL)									
Yıllar	Vergi Gel. Tahsilâtı	GV Tahsilâtı	Ver. Gel. İçi. Payı (%)	KV Tahsilâtı	Ver. Gel. İçi. Payı (%)	Toplam KDV Tah. (Dah.+İth.)	Ver. Gel. İçi. Payı (%)	GV +KV +KDV Tahsilâtı	Ver. Gel. İçi. Payı (%)
2006	151.271.701	31.727.644	21,0	12.447.354	8,2	50.723.560	33,5	94.898.558	62,7
2007	171.098.466	38.061.543	22,2	15.718.474	9,2	55.461.123	32,4	109.241.140	63,8
2008	189.966.082	44.429.714	23,4	18.658.173	9,8	60.061.889	31,6	123.149.776	64,8
GSYH, Genel Bütçe Vergi Gelirleri ve Vergi Yüğü (2006- 2008) (BİN YTL)									
Yıllar	GSYH (1998 Bazlı) (1)		Vergi Gelirleri (2)			Vergi Yüğü (%) (2/1)			
2006	758.390.785		151.271.701			19,9			
2007	843.178.421		171.098.466			20,3			
2008	950.144.254		189.966.082			20,0			
Genel Bütçe Vergi Gelirlerinin GSYİH (1998 Bazlı) Göre Esneklikleri (2006 - 2008)									
Yıllar	Vergi Gelirlerinin Yıllık Artışı (%) (1)			GSYH Yıllık Artışı (%) (2)			Esneklik (1/2)		
2006	14,64			16,87			0,87		
2007	13,11			11,18			1,17		
2008	11,03			12,69			0,87		
Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilâtı ile Gelir İdaresi Başkanlığı Harcamalarının Karşılaştırılması (2006-2008)									
Yıllar	Vergi Gelirleri (Bin YTL)	Gelir İdaresi Harcamaları (Bin YTL)			100 YTL. Vergi Toplamak İçin Yapılan Harcama (YTL)				
2006	151.271.701	1.152.886			0,76				
2007	171.098.466	1.274.631			0,74				
2008	189.966.082	1.420.976			0,75				

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, <http://www.gib.gov.tr>, (Bütçe ve Çeşitli Vergi İstatistikleri) Erişim Tarihi: 13.07.2009.

Not: 1. Vergi gelirleri rakamları brüt olup, mahalli idare ve fon payları ile red ve ideler dâhildir.

2. 2008 yılı vergi gelirleri içerisinde gelir vergisi tevkifat rakamına asgari geçim indirimi tutarı dâhildir.

Sonuç

Hükümet programında vergi politikasına yüklenen görevler; kayıtdışılığın azaltılarak verginin daha geniş bir tabana yayılıp adil olması, ekonomik büyüme ve istihdam politikasının desteklenerek rekabet gücünün artırılması, aynı zamanda da vergi sisteminin basit ve etkin olması gerektiğidir. 2008 yılı vergi politikasını bu hedefler doğrultusunda değerlendirmek gerekir.

- *Kayıtdışılığın azaltılması:* Kayıtdışılığın ölçülmesi konusunda çok farklı yöntemler olup, bu yöntemlerin farklılığı beraberinde farklı verileri gündeme getirmektedir.¹⁶ Verilerin farklılığı ve ayrıca kayıtdışı ile ilgili resmi istatistiklerin olmaması, 2008 yılında uygulanan vergi politikasının bu anlamda ne ölçüde başarılı olduğunu ortaya koymakta yetersiz kalmaktadır.¹⁷ Ancak 2008 yılının ekonomik kriz yılı olması ve yaşanan krizin 1929 ekonomik krizinden sonra dünyadaki en büyük kriz olarak kabul edilmesi, hükümetin özellikle 2008 yılında kayıtdışı ile etkin mücadele etme hedefinin en azından şimdilik göz ardı edebileceği gerçeğini ortaya koymaktadır.
- *Ekonomik büyümenin desteklenmesi:* 2008 yılında uygulanan vergi politikasının gelir hedefinin amaçlarına ulaştığını kısmen söylemek mümkündür. Çünkü genel bütçe vergi gelirleri hedefi 187.504.321.000 YTL iken, gerçekleşen rakamlar 184.784.041.000 YTL olmuştur. Bu da hedeften %-1,5 uzaklaşıldığını göstermektedir. 2007'nin ikinci yarısı itibariyle başlayan durgunluk ve devamında 2008 yılında yaşanan ekonomik krize rağmen bütçe hedefine ulaşılması ekonomik büyümeye destek sağlamıştır. Çünkü 2008 ekonomik krizinde Türkiye ekonomisi küçülmüş, bunun büyüme rakamlarına yansımaları ise bir önceki yıla göre %3,4 olmuştur. 2007 yılında Türkiye ekonomisi %4,5 büyürken, 2008 yılında büyüme ancak %1,1 olmuştur.
- *İstihdam politikasının desteklenmesi:* Vergi politikasına yüklenen amaçlardan bir diğeri ise yatırımları teşvik ederek veya işçilik maliyetlerini düşürerek en azından kriz ortamında yeni işsizlerin oluşmasını engelleyecek veya işi olmayanların iş bulmasına katkı yapacak istihdama yönelik çözümlerdir. Ancak açıklanan işsizlik rakamları vergi politikasının istih-

16 Ufuk Bakkal, *Kayıt Dışı Ekonomi*, İstanbul: Derin Yayınları, Yayın No: 97, Şubat 2007, s.167-168.

17 Bu konuda daha detaylı bilgi için; Gelir İdaresi Başkanlığı, *Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008-2010)*, Ankara: GİB Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Yayın No: 87, Nisan 2009'daki çalışmaya bakılabilir.

damı desteklemekte pek de başarılı olmadığını göstermektedir. Çünkü 2007 yılında işsizlik oranı %10,6 iken, 2008 yılında %13,6'ya çıkmıştır. 2009 yılının Şubat ayında ise rekor kırarak %16,1'lere yükselmiş, ancak Nisan ayı itibarıyla %14,9'lara inerek (inşaat ve tarımdaki mevsimlik istihdamdan kaynaklı) tekrar düşüşe geçmiştir. Kuşkusuz istihdama yönelik bu başarısızlık sadece maliye politikası açısından değil uygulanan tüm politikalar açısından söz konusudur.

- *Rekabet gücünün artırılması:* Vergi politikasının büyüme, işsizlik ve kayıtdışı olduğu gibi rekabet gücünü arttırdığını da iddia etmek mümkün değildir. Çünkü dış ticaret açığı %-63,0'dan %-71,0'lere yükselmiş, yaşanan krizin de etkisiyle işletmeler açılacağı ve rekabet güçlerini arttıracakları yerde küçülmüş ya da kapanmışlardır. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından açıklanan verilerde 2008 yılı boyunca kapanan veya tasfiyeye tabi tutulan şirket, kooperatif ve ticari işletmelerin toplam sayısının 2007 yılına göre %25,6 artarak %51,2'lere ulaştığı belirtilmiştir.
- *Vergi sisteminin daha basit ve etkin olması:* 2008 yılında vergi kanunlarına ilişkin yapılan düzenlemeler, Türk vergi sisteminin çok da basit, anlaşılır olmadığını hatta uzmanların bile değişiklikleri takip etmede zorlanabileceklerini göstermektedir. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 2008 Faaliyet Raporu'nda mevzuata ilişkin yapılan düzenlemelerin sayfa sayısı bile bu tespiti doğrular niteliktedir. Ancak vergi idaresinde, yapılanmasında, faaliyetlerinde, raporlarında, yayınlarında, vb. alanlarda yapılan çalışmalar, vergi sistemi adına olumlu gelişmeler olmuştur.
- *Vergi sisteminin adil ve geniş tabanlı olması:* 2008 yılında yapılan tüm vergi düzenlemelerinin adil olduğunu ve hepsinde mali güce göre ödemenin esas alındığını söylemek mümkün olmadığı gibi, verginin de geniş bir tabana yayıldığını iddia etmek mümkün değildir. Özellikle sporculara yönelik vergi tevkifatı uygulaması vergi adaletine aykırıdır. Çünkü 2008 yılında asgari ücretli aylık 608,40 YTL olup, %15'lik gelir vergisi dilimine girip, aylık 31,94 YTL gelir vergisi öderken, profesyonel sporcuların da aynı dilime girmesi anlaşılır değildir. Ayrıca sakatlar için imal edilen arabalarda KDV oranının artırılması ve asgari geçim indirimi düzenlemesi gibi uygulamaların da vergi sisteminde adalet ilkesine çok uymadığı görülmektedir. 2008 yılının kriz yılı olması, işletmelerin kapanması, işsiz sayısının artması gibi birçok nedenden dolayı vergi sisteminin de geniş bir tabana yayıldığını iddia etmek mümkün değildir.

Kaynakça

- Akdoğan Abdurahman, "Vergilendirme Politikası, Gelir ve İkame Etkileri Açısından İzlenebilecek Gelir Vergisi Politikasının Değerlendirilmesi", **Gazi Üniversitesi İİBF. Dergisi**, 2/99, ss. 97-104.
- Atlas Mustafa Bahadır, "2008 Yılında Uygulanacak Olan Güncel Katma Değer Vergisi Oranları" 03.01.2008, http://www.muhasabenet.net/2008_guncel%20kdv-%20oranlari.html, (Erişim Tarihi: 07.07.2009).
- Aydın Fazıl, **Hükümet Programları ve Kalkınma Planlarında Maliye Politikası**, Ankara: Gelirler Kontrolörleri Derneği, 2009, s.154.
- Bakanlar Kurulu Kararı, 30 Aralık 2007, Sayı 26742, Karar Sayısı: 2007/13044.
- Bakkal Ufuk, **Kayıt Dışı Ekonomi**, İstanbul: Derin Yayınları, Yayın No: 97, Şubat 2007.
- Ekonomist Online Sözlük**, "Vergi Politikası" <http://www.ekonomist.com.tr/apps/dictionary.app/dictionary.php/es.dict/vergipolitikasi>, Erişim Tarihi: 07.07.2009.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, www.gib.gov.tr (Bütçe ve Çeşitli Vergi İstatistikleri) (Erişim Tarihi: 13.07.2009).
- Gelir İdaresi Başkanlığı, Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2008-2010), Ankara: **GİB Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı**, Yayın No: 87, Nisan 2009.
- Kızılot Şükrü, "Asgari Ücret, Kime Ne Getiriyor Ne Götürüyor", **Hürriyet**, 29.12.2007. Erişim Tarihi: 07.07.2009.
- Kilçi Mehmet, "Üst Yönetici Konuşması", **Gelir İdaresi Başkanlığı 2008 Faaliyet Raporu**, Ankara, 2009, s. II.
- Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), 2008 Türkiye Ekonomisi, Demokrasi ve İstikrar İçinde Kalkınma, İstanbul: **MÜSİAD Araştırma Raporları**, Temmuz 2008.
- Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), 2009 Türkiye Ekonomisi, Yeni Kriz Yeni Dersler, İstanbul: **MÜSİAD Araştırma Raporları**, Haziran 2009.
- Öncel Mualla, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, 15. Bası, Ankara: Turhan-Kitabevi, Ocak 2008.
- T.C. Maliye Bakanlığı, Gelir Vergisi Genel Tebliği Seri No: 265, 04 Aralık 2007 tarih 26720 sayılı RG.
- T.C. Maliye Bakanlığı, Gelir Vergisi Genel Tebliği Seri No: 266, 28 Aralık 2007 tarih, 26740 sayılı RG.
- T.C. Maliye Bakanlığı, Gelir Vergisi Genel Tebliği Seri No: 267, 24 Haziran 2008 tarihli RG. 5766 sayılı Kanun.
- TC. Maliye Bakanlığı, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği Sıra No: 377, 17 Kasım 2007 tarihli 26703 sayılı RG.
- Unakıtan Kemal, "Bakan Sunuşu", **Gelir İdaresi Başkanlığı Faaliyet Raporu 2008**, Ankara, 2009.
- Unakıtan Kemal, 2009-2011 Performans Programı, **Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayın No 73**, Ankara, Kasım 2008.